

„A magyar helyesírásért” Implom József-díj

1. A díjról. – A kitüntetést Gyula város polgármestere és a gyulai Erkel Ferenc Gimnázium és Informatikai Szakképző Iskola alapította. A kitüntetést támogatja a Magyar Nyelvtudományi Társaság és a Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. Az érmet Kiss László gyulai grafikusművész tervezte. Első oldalán Implom József portréja látható, körben a felirat: „A MAGYAR HELYESÍRÁSÉRT” IMPLOM JÓZSEF-DÍJ. A másik oldalon idézet: „SZÉPEN ÉS JÓL ÍRNI MAGYARUL... JELLEMKÉRDÉS.” (ILLYÉS GYULA)

A kitüntetés célja a magyar helyesírás értékeinek hangsúlyozása és népszerűsítése, tágabb értelemben az anyanyelvvél való foglalkozás minőségének folyamatos figyelemmel kísérése, ennek a nemes tevékenységnek az elismerése és népszerűsítése; illetve Implom József személyiségének tisztelete, emlékének ápolása, munkásságának megbecsülése.

Mielőtt az Implom József Helyesírási Verseny Kárpát-medencei döntőjén, 2006. február 25-én első alkalommal egy nyelvész, egy középiskolás és egy magyartanár vette át a díjat, a kuratórium három nyelvészprofesszornak ítélte ezt a kitüntetést: Deme Lászlónak, Fábíán Pálnak és Szathmári Istvánnak. E személyiségek hosszú évtizedekig szolgálták tevékenységükkel a nemes ügyet, s „A magyar helyesírásért” Implom József-díjnak az ő egyéniségük ad rangot. A kitüntetés átadására 2006. február 22-én, szerdán 11 órai kezdettel került sor a Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. székházában (Budapest, Szobránc utca 8.).

2. Implom Józsefről (1899–1979). – „A régi tudós tanárok sorába tartozott, akiknek vitalitása, nagy munkabírása és széles körű műveltsége manapság szinte hihetetlennek tűnik. Életeleme volt az állandó, célirányos munkavégzés. A mindennapi munka után általában az estéket is kutatással, írással, sokasodó jegyzetei között töltötte.” Így jellemezte Implom Józsefet életrajzírója az 1991-ben, Gyulán kiadott munkában.

Ránk hagyott jegyzeteinek kötegeit az Erkel Ferenc Múzeum őrzi. Ezekben jórészt cédulák, rövidebb-hosszabb jegyzetek, tervvázlatok, kiadott vagy kiadatlan kéziratok találhatók. Tematikailag is színes a hagyatéke képe: régészeti, ásatási, helynévgyűjtési, megye- és várostörténeti, szótörténeti, nyelvjárási adatokkal, nyelvhelyességi és helyesírási följegyzésekkel, szójegyzékekkel találkozhat a kutató.

A 663 kötegből álló jegyzetcsomagok között olvasható Implom József publikációinak saját maga által összeállított listája, benne a megjelent 53 nyelvészeti (ebből 37 helyesírási), 48 helytörténeti, 22 régészeti cikkének, tanulmányának adataival. A helyesírás területén bekövetkezett változások közül jó néhány nyomon követhető az ő írásaiiban mint előzmény és mint javaslat. Az összetett szók mai írásmódja például többnyire Implom József gondolatmenetére vezethető vissza. Helyesírás-tanításában ilyen sikeres példamondatokat alkalmazott: „Nagy kedvvel foglalkozik azzal, akit kedvel. Ilyen érvel csak az érvel, aki az alapelvel sincs tisztában. Az ör minden rabot hatalmas bilincsel bilincsel meg. A favágó az új fűrészszel gyorsabban fűrészsel.” Implom József gyulai tanár, nyelvész, helytörténész a magyar helyesírás huszadik századi formálódásának egyik kiemelkedő alakja.

3. A budapesti díjazottak. – A laudációkat rendre Nagy L. János, Benkes Zsuzsa és Takács Edit mondta; a kitüntetéseket Perjési Klára polgármester, Kereskényi Miklós igazgató és a család képviselőjében Implom Gabriella nyújtotta át.

Deme László a huszadik század magyar nyelvtudományának kiemelkedő kutatója. Munkásságát a nyelvtörténeti, nyelvjárástani elemzések, a Magyar nyelvatlasz munkálatai tették ismertté és elismertté. 1949-ben megszervezte az MTA Nyelvtudományi Intézetét. A nyelvhasználat vizsgálata számos területen a nyelvvelés egyik legismertebb személyiségévé tette. Péchy Blankával, majd más munkatársakkal szervezi és vezeti a szép magyar beszéd mozgalmát, a Beszélni nehéz köröket, valamint a Kazinczy-versenyeket immár negyven éve. 1970-től 1981-ig Szegeden a bölcsészkar tanszékvezető professzora, munkatársai és volt hallgatói sosem felejtik el segítő emberségét, szakmai igényes-

ségre nevelését, hihetetlen munkabírását. Hatására szegedi iskoláról kezdett beszélni a szakmai közvélemény. A tanári továbbképzések, az anyanyelvi mozgalmak egyedülálló képességű előadója.

A magyar helyesírás vizsgálatának kiemelkedő egyénisége: 1949-től tagja a helyesírási bizottságnak. Közreműködött az MTA helyesírási szabályzatának 1954-es és az 1984-es kiadását előkészítő munkálatokban. 1964-ben írta a „Helyesírási rendszerünk logikája” című nagy tanulmányát. Deme László a főmunkatársa az 1968-ban kiadott Helyesírási tanácsadó szótárnak és az 1988-ban megjelent Helyesírási szótárnak. Tanárok és diákok több nemzedéke, a széles közönség évtizedekig haszonnal forgatta ezeket a köteteket.

Az Implom József Helyesírási Verseny igen sokat köszönhet Deme Lászlónak: 1992-ben az első Kárpát-medencei döntőn Fábíán Pállal együtt megindokolta, miért illeti meg a gyulai tanárt, szakfelügyelőt, nyelvészt, helytörténészt, hogy a verseny felvegye a nevét. Implom József ugyanis az a nyelvész, akinek a rendszerét alkalmazva írjuk ma is a szókapcsolatokat és a szóösszetételeket. Deme László ezen a versenyen több alkalommal tartott előadást időszerű nyelvhasználati, helyesírási témákról.

F á b í á n P á l a huszadik századi magyar nyelvtudomány kiemelkedő kutatója. Munkásságát az irodalmi nyelvünk történetével, a stílus történetével, a nyelvújítás korában az anyanyelv- és kultúrtörténet elemzésével tette ismertté és elismertté. A nyelvhasználat vizsgálata számos területen a stilisztika, általánosabban a nyelvművelés egyik legismertebb személyiségévé tette. Az ELTE Mai Magyar Nyelvi Tanszékének hosszabb időn át a vezetője; elemzői, emberi és irányítói igényességével kutatók és hallgatók nemzedékeit nevelte. Nem hanyagolta el a Kárpát-medence magyarságának nyelvi, nyelvhasználati gondjait sem: a tanári továbbképzések, az anyanyelvi mozgalmak szívesen hallgatott előadója.

Fábíán Pál a magyar helyesírás munkálatainak kiemelkedő egyénisége. A helyesírási bizottság tagja, hosszabb ideig titkára, majd elnöke. Közreműködött az MTA helyesírási szabályzatának 1954-es, majd az 1984-es kiadását előkészítő munkálatokban: igen jelentős szerepet játszott a szabályzatok elveinek kidolgozásában és a nyelvi megformálás megszövegezésében. Deme László munkatársaként dolgozott az 1968-ban kiadott „Helyesírási tanácsadó szótár”, majd az 1988-ban megjelent „Helyesírási szótár” készítésében. Munkatársaival a tanulók számára szerkesztett helyesírási kézikönyvet és szótárt. Tanárok és diákok több nemzedéke, a széles közönség évtizedekig haszonnal forgatta ezeket a munkákat.

Az Implom József Helyesírási Verseny igen sokat köszönhet Fábíán Pálnak: 1992-ben az első Kárpát-medencei döntőn Deme Lászlóval együtt megindokolta, miért illeti meg a gyulai tanárt, szakfelügyelőt, nyelvészt, helytörténészt, hogy a verseny felvegye a nevét. Ezenkívül versenyünk döntőjén előadást tartott a helyesírás irányításának felelősségteljes munkájáról.

S z a t h m á r i I s t v á n a huszadik századi magyar nyelvtudomány kiemelkedő kutatója. Az ELTE Mai Magyar Nyelvi Tanszékének hosszabb időn át a vezetője; elemzői, emberi és irányítói igényességével kutatók és hallgatók nemzedékeit nevelte. A bölcsészkar dékánhelyetteseként és dékánjaként az intézményfejlesztés szakmai gyakorlatából is kivette a részét. Munkásságát az irodalmi nyelvünk történetével, a stílus történetével és jelenével, az anyanyelv- és kultúrtörténet elemzésével tette ismertté és elismertté. A nyelvhasználat vizsgálata számos területen a stilisztika, pontosabban a funkcionális stilisztika legismertebb személyiségévé tette. Nem hanyagolta el a Kárpát-medence magyarságának nyelvi, nyelvhasználati gondjait sem: a tanári továbbképzések, az anyanyelvi mozgalmak szívesen hallgatott előadója. A közszolgálati médiumok gyakori nyelvművelő és stilszta szakértője. A Magyar Nyelvtudományi Társaságnak másfél évtizedig főtitkára, 1985-től alelnöke.

Szathmári István a magyar helyesírás munkálatainak kiemelkedő egyénisége. Közreműködött az MTA helyesírási szabályzatának 1954-es, majd az 1984-es kiadását előkészítő munkálatokban. Az MTA helyesírási bizottsága tagjaként jelentős szerepet játszott a szabályzatok elveinek kidolgozásában és a nyelvi megformálás megszövegezésében. Fábíán Pál munkatársaként dolgozott a 2004-ben megjelent „Helyesírás” című kötet szótári anyagának ellenőrzésében. Önálló helyesírási munkát jelentetett meg a középiskolai tanulók számára.

Az Implom József Helyesírási Verseny igen sokat köszönhet Szathmári Istvánnak. Számos Kárpát-medencei döntő zsűrijében elnökként irányította magát a versenyt, a javítást és a pontos ered-

TÁRSASÁGI ÜGYEK

Hadrovics László emléktáblájának leleplezése

Hadrovics László emléktábláját 2006. június 27-én leplezték le a jeles nyelvtudós egykori lakásának a falán (Budapest XI. kerület, Dinnye u. 5). Az alábbiakban a Társaság két tisztségviselőjének megemlékezését közöljük.

„Tisztelt Jelenlévők! Hölgyeim és Uraim! Minden emléktábla-avatás tisztelgés és főhajtás. A mostani is. Az emléktábla avatásával tisztelegve emlékezünk Hadrovics Lászlóra, aki a budapesti tudományegyetem nemzetközi hírvű professzora, a Magyar Tudományos Akadémia köztisztületnek örvendő tagja, a Magyar Nyelvtudományi Társaság alelnöke volt. Az Eötvös Collegiumban, a magyar művelődés eme korszakos intézményében indult el a nyelvtudomány útján. Hamar magáévá tette a Collegium szellemiségét, s attól fogva a »szabadon szárnyaló szellem« igézetében élt. Tudományos tevékenységét élete végéig a tudományközi szemlélet (művelődéstörténeti, irodalomtörténeti, történet-tudományi érdeklődés is) jellemezte. A nyelv mögött látta és láttatta a nyelvet éltető közösséget is, emiatt vizsgálta előszeretettel és kiemelkedő eredményességgel a nyelvek és népek közötti kapcsolatokat, elsősorban pedig a magyarnak a szláv, a német, az olasz és a latin nyelvvel való kapcsolatát. A nagyközönség elsősorban szótáríróként ismerte, ő azonban főleg a szótörténetnek, az etimológiának, a történeti jelentéstannak, a frazeológiának és a mondatnának volt neves művelője. A szavak szerepének, tartalmának, eredetének, változásának értő vizsgálóját, a nyelv mélységeinek, szövevényes, de csodálatos világának kivételes eredményességű kutatóját tiszteljük benne.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság hálával és tisztelettel emlékezik Hadrovics Lászlóra, a magyar és szláv nyelvtudomány kiemelkedő alakjára, nemes személyiségére, néhai alelnökére.”